

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

תוכן

- א. שור פסולי המוקדשין שנפל לבור פטור שנאמר והמת יהיה לו במי שהמת שלו יצא זה שאין המת שלו.....1
- ב. כסף ישיב לבעליו לרבות כל דאית ליה בעלים ... שור ולא אדם חמור ולא כלים ..2
- ג. שור והוא חרש שור והוא שומה שור והוא קטן דוקא אבל שור והוא פקח פטור מאי טעמא דבעי ליה עיוני ומיזל ... וסומא ומהלך בלילה חייב פקח ומהלך ביום פטור.....3
- ד. אחד שור ואחד כל בהמה לנפילת הבור.....3
- ה. ולתשלומי כפל.....4
- ו. ולהשבת אבידה.....4
- ז. לפריקה.....5
- ח. לחסימה.....6
- ט. לכלאים.....6
- י. ולשבת.....8
- יא. גבי מעשר ... מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע 8
- יב. אדם מותר עם כולן לחרוש ולמשוך.....11

דף נד.

א. שור פסולי המוקדשין שנפל לבור פטור שנאמר והמת

יהיה לו במי שהמת שלו יצא זה שאין המת שלו

כבר התבאר לעיל דף נא. שפסולי המוקדשין¹ שנפדו², יש בהן דין נזקין בין שהזיקו בין שהוזקו שהרי יצאו לפדיון ולהיותן חולין.

¹ רמב"ם הלכות נזקי ממון פרק ח הלכה א

² שאם לא נפדו דין מוקדשין יש להם כמבואר ברמב"ם שם פרק יב הלכה כא ובמ"מ שם הלכה יט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

אולם בנזק בור³ אם נפל לתוכו שור פסולי המוקדשין שנפדה⁴ ומת, או הוזק⁵, הרי זה פטור שנאמר (שמות כא פסוק לד) **בַּעַל הַבּוֹר יִשְׁלַם כֶּסֶף יֹשִׁיב לְבַעְלָיו וְהָמָת יִהְיֶה לוֹ מִי שֶׁהָמָת שָׁלוֹ, יֵצֵא זֶה שֶׁהוּא אֲסוּר בַּהֲנִייה⁶ וְדִינוֹ שִׁיקְבֵּר⁷.**

ב. כסף ישיב לבעליו לרבות כל דאית ליה בעלים ... שור ולא אדם חמור ולא כלים

בור הוא⁸ מאבות נזיקין, דכתיב (שמות כא פסוק לג) **כִּי יִכְרֶה אִישׁ בֹּר שְׁמֹאחַר שֶׁחָפַר נִתְחַיֵּב בְּנִזְקֵיו, כִּיּוֹן שֶׁעָשָׂה דָּבָר הַמְזִיק וְזֶהוּ מִמוֹנוֹ שְׁמוֹזֵק בַּמָּקוֹם שֶׁעָשָׂאוֹ, שְׁאִינוֹ זֶה מִמָּקוֹמוֹ אֲלֵא עוֹמֵד בַּמָּקוֹמוֹ וְהַעוֹבֵר עָלָיו נִיזוֹק. לְפִיכֵךְ כָּל הַדּוֹמָה לוֹ, שֶׁהוּא מִמוֹנוֹ וּמוֹנָה בַּמָּקוֹמוֹ וּמִזִּיק, אִם הוּא בַּעוֹמֵק אוֹ בְּגוֹבָה⁹, אוֹ אֲפִילוֹ לֹא זֶה וְלֹא זֶה אֲלֵא שֶׁפֶךְ מַיִם בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים וְהוֹחֵלֵק בָּהֶם אַחֵר, חַיִּיב. אוֹלַם אִינוֹ חַיִּיב עַל מִיתַת אָדָם¹⁰ אוֹ עַל נִזְקֵי אוֹ שְׁבִירַת כְּלִים¹¹, אֲךָ עַל נִזְקֵי אָדָם חַיִּיב¹².**

³ רמב"ם שם פרק יב הלכה יז

⁴ כמ"כ הראב"ד פה ואף הרמב"ם מודה כמ"כ במ"מ שם

⁵ כמבואר ברמב"ם חובל ומזיק פרק ו הלכה טז, וז"ל אדם ושור שדחפו בהמה או כלים או אדם או בהמה פסולי המוקדשין לבור והוזק הנדחף בבור או מת או נשתברו הכלים, לענין נזקי אדם או היוזק בהמה שלשתן חייבין, האדם הדוחף ובעל השור ובעל הבור, ומשלשין ביניהן, לענין דמי ולדות וארבעה דברים אדם חייב ובעל השור ובעל הבור פטורין, לענין כופר ושלשים של עבד בעל השור חייב ואדם ובעל הבור פטורין, לענין כלים ופסולי המוקדשין אדם ובעל השור חייבין ובעל הבור פטור. אור שמח נזקי ממון שם

⁶ דכיון דאסור ליהנות ממנו אף אחר שנפדית והוא הדין שאסור למכור לגוי הרי פטור בעל הבור והוא הדין בכור בזמן הזה אף על פי שהוא ממון בעלים וחייב בנזיקין אם נגח וחייבין עליו אם נגחוהו, פטור בכור מטעם הנ"ל דהכי אמרינן בבכורות תובח ולא גיזה בשר ולא חלב ואכלת לא לכלבך.

⁷ אך עדין יש לגמגם ממה שכתב ריש פרק א' ודהל' איסורי מזבח דשור הקדש שנפדה הוי ליה כהולין, ועיין מה שכתבתי לקמן דין כ"א, ויש מפרשים דבכור בעל מום קאמר. מעשה רקח שם

⁸ שו"ע ונו"כ תי א

⁹ סמ"ע שם א

¹⁰ שו"ע ונו"כ שם ב

¹¹ דדרשינן חמור ולא כלים, וכל שאינו בעל חי הוא בכלל כלים, וגם כשהוזק פטור, ששבירת כלים ה"ז כמיתתן (עי' קהלות יעקב ב"ק סימן ד), ונראה שגזירה"כ הוא, ובערוה"ש נתן קצת טעם לזה, ויש לעיין אם חייב מד"ש, ובחזו"א משמע שכל שפטרנו תורה פטור אף מד"ש.

¹² שו"ע ונו"כ שם ובסעיף כא, שלא נתמעט אדם אלא במיתה ולא מנזקין (ועי' קצה"ח שם לענין עבד או עכו"ם), ומ"מ פטור מד' דברים, וכן מדמי ולדות, שלא נאמרו אלא באדם המזיק.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

דף נד:

**ג. שור והוא חרש שור והוא שוטה שור והוא קטן דוקא
אבל שור והוא פקח פטור מאי טעמא דבעי ליה עיוני
ומיזל... וסומא ומהלך בלילה חייב פקח ומהלך ביום
פטור**

כבר התבאר לעיל דף נב. שבעל הבור¹³ חייב על שור ובעלי חיים שנפלו לתוכו, בין במיתה ובין בנזקין¹⁴, ואינו חייב אלא בשור או בעל חי שאינו בדרך שאר בעלי חיים ממינו, כגון חרש או שוטה או קטן¹⁵, וכן שור גדול ופקח סומא, או שנפל בלילה, אבל פקח ביום פטור, שדרך בהמה שעיניה למטה לראות ולהתבונן ולסור מהמכשולות, והרי זה כמו אונס, ויש אומרים¹⁶ שמ"מ אם הוזק חייב אפילו בשור פקח ביום, ויש פוטרים¹⁷ גם מנזקין.

ד. אחד שור ואחד כל בהמה לנפילת הבור

החופר בור¹⁸ ברשות הרבים ונפל לתוכו שור או חמור ומת הרי בעל הבור חייב לשלם נזק שלם שנאמר (שמות כא פסוק לד) **פַּעַל הַבּוֹר יִשְׁלַם פְּסָף**

¹³ שו"ע ונו"כ תי י ויט

¹⁴ ואם לא נזק אלא שגרם לבעלים הוצאות להוציאו מן הבור, משמע מדברי הקצ"ח סימן שפו סק"י שאין בעל הבור חייב

¹⁵ ובמאירי כתב ששיעור קטנות בשור הוא כל שלא הגיע ללמוד חרישה, שמתוך ביעוטו אינו נשמר, אבל לא מצאתי הגדרת חרש ושוטה בבעל חי.

¹⁶ שו"ע ונו"כ שם כ כדעת הרמב"ם, וביאר המ"מ שאין דרכו להתבונן אלא מנזק גדול (עי' באר הגולה), וכתב בערוה"ש שלפי"ז אם יש בבור שיעור למיתה מודה הרמב"ם שפטור אפילו הוזק, ובמנ"ח כתב שמדברי הרמב"ם לא משמע כן, ונשאר בצ"ע, ובפעמו"ז תמה שבסימן תיב סעיף ג סתם כסברת הרא"ש שדרכה של בהמה להתבונן גם לגבי נזקין.

¹⁷ רמ"א שם, כיון שדרכה להתבונן, אין חילוק בין נזק גדול לנזק קטן.

¹⁸ רמב"ם הלכות נזקי ממון פרק יב הלכה א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

יָשִׁיב לְבַעֲלָיו, ואחד שור וחמור או שאר מיני בהמה וחיה ועוף, לא נאמר שור או חמור אלא בהווה.

ה. ולתשלומי כפל

גנב¹⁹ שהעידו עליו עדים כשרים שגנב חייב לשלם שנים לבעל הגניבה, אם גנב דינר משלם שנים, גנב חמור או כסות או גמל משלם שנים בדמיה, נמצא מפסיד כשיעור שבקש לחסר את חברו.

תשלומי כפל נוהגין בכל²⁰, חוץ משה ושור שהגונב את השה או את השור וטבח או מכר משלם על השה תשלומי ארבעה ועל השור תשלומי חמשה.

ו. ולהשבת אבירה

נאמר בפרשת משפטים (שמות כג פסוק ד) כִּי תִפְגַּע שׁוֹר אִיֶּבֶד או חמור תֵּעָשֶׂה הָשֵׁב תְּשִׁיבֵנוּ לוֹ²¹. ובפרשת כי תצא (דברים כב פסוק א – ג) לֹא תִרְאֶה אֶת שׁוֹר אֶחִיד או אֶת שֵׂי גִדְּחִים וְהִתְעַלְמָתָ מֵהֶם הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם לְאֶחִיד²² וְאִם לֹא קָרֹב אֶחִיד אֲלִיד וְלֹא יִדְעָתוּ וְאִסְפָּתוּ אֶל תוֹךְ בֵּיתְךָ וְהָיָה עִמָּךְ עַד דָּרַשׁ אֶחִיד אֹתוֹ וְהִשְׁבֵּתוֹ לוֹ. וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְחֻמְרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְשִׁמְלָתוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל אֲבֵדָת אֶחִיד אֲשֶׁר תֹּאבֵד מִמֶּנּוּ וּמִצֵּאָתָהּ לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם.

¹⁹ רמב"ם הלכות גניבה פרק א הלכה ד ו

²⁰ אין למדים מן הכללות אפילו במקום שנאמר בהם חוץ, דהא איכא עבדים וקרקעות ושמירות והקדשות דאין תשלומי כפל נוהגות בהם, כמו שאיתא בריש פרק מרובה, והביאו רבינו לקמן ריש פרק ב'. מעשה רקח שם בספרי תצא פסקא רכב, נאמר שזה מקור החיוב במצוה זו, וכ"כ במכילתא דרשב"י משפטים שם ובמדרש הגדול שם, ועי' סהמ"צ ל"ת רסט. ולדעתם הפסוקים המובאים כאן מפרשת כי תצא שנאמר בהם "השב תשיבם" הם מקור רק למצות הלא תעשה שבמצוה זו, [ודלא כרמב"ם ורש"י המובאים לקמן]. ובזית רענן וכן בבאור הרא"ם לפסיקתא זוטריתא (כי תצא שם) עמדו ע"ז שהרי גם בפסוק לא תראה וגו' כתוב "השב תשיבם", ועי' ספרי דבי רב תצא שם שכתב שהפסוק "השב תשיבם" לדעת הספרי לא בא לומר שיש בחיוב זה מצוות עשה אלא לדרשה שהתורה ריבתה השבות הרבה. עוד נאמר שם במכילתא (משפטים פ"ב) "כי תפגע שור אויבך או חמורו", לחייב על שור בפני עצמו ועל חמור בפני עצמו, ופירש המלבי"ם שאם מצא שורו וחמורו והתעלם עובר על כל אחד מהם [דהיינו על השור ועל החמור] עשה ולא תעשה.

²² הרמב"ם גולה ואבדה פי"א ה"א, כתב שזה מקור החיוב, וכן לשון הגמרא בבבא מציעא כו ע"ב – "השב תשיבם", וכ"כ בריש"י ב"מ לב ע"א "אבדה – עשה השב תשיבם", וכ"כ שם בר"ח ורי"ף ושאר ראשונים.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ונתחייב בזה כל הרואה אבידה של ישראל לטפל בה ולהשיבה לבעליה²³. והרואה אבידת ישראל ונתעלם ממנה והניחה עובר בלא תעשה, בין שבעל האבדה קרוב או רחוק ובין שאינו מכירו²⁴. בין האבידה היא שור אוכל בהמה, ואף דבר שאין בו רוח חיים²⁵. ואף אבדת קרקע חייב להשיבה נתרבתה בגמרא (בבא מציעא דף לא.), מכלל אבדת אחיד²⁶.

ז. לפריקה

כתיב בפרשת משפטים (שמות כג פסוק ה), **כִּי תִרְאֶה חֲמוֹר שֹׁנֵאֵךְ רֹבֵץ תַּחַת מִשְׁאוֹ וְחִדְלָתָּ מֵעֲזֹב לוֹ עֲזֹב תֵּעֲזֹב עִמּוֹ** זהו מצות פריקה, שחייב מן התורה לעזור לחבירו לפרוק משא החמור כשהוא רובץ תחת משאו, וכתיב בפרשת כי תצא (דברים כב פסוק ד) **לֹא תִרְאֶה אֶת חֲמוֹר אֶחִיךָ אוֹ שׁוֹרֵוֹ נִפְלִים בַּדֶּרֶךְ וְהִתְעַלְמָתָּ מֵהֶם הֵקֵם תִּקְּים עִמּוֹ** זהו מצות טעינה, שחייב מן התורה לעזור לו להטעין משאוי שנפל מעליו

וכיצד היא מצות פריקה, מי שפגע בחבירו בדרך ובהמתו רובצת תחת משאה, בין שהיה עליה משאה הראוי לה בין שהיה עליה יותר ממשאה, הרי זה מצוה לפרוק מעליה שנאמר **עֲזֹב תֵּעֲזֹב עִמּוֹ**. ואם היה דרך הבהמה לרבוץ תמיד תחת משאה, או שהיא עומדת תחת משאה ולא רובצת, אינו חייב לעזוב דכתיב רובץ ולא עומד, וכן רובץ משמע שעכשיו הוא רובץ במקרה מחמת המשאוי שעליו ולא רבצן כלומר שדרכו בכך.

וכשהוא מסייע לפרוק לא יפרוק ויניחנו נבהל וילך לו, אלא יקום עמו ויחזור ויטעון משאו עליה שנאמר **הֵקֵם תִּקְּים עִמּוֹ**, ואם הניחו ולא פרק ולא טען ביטל מצות עשה ועבר על מצות לא תעשה.

²³ טו"ש"ע חו"מ רנ"ט סעיף א. ונמנית המצוה במנין המצוות סה"מ"צ לרמב"ם עשה רד, חינוך מצוה תקלה, סמ"ג עשין עד, סמ"ק רנב, יראים רמ, רס"ג עשה כו, אזהרות לר"ש אבן גבירול – זהר הרקיע לתשב"ץ עשה כד, חרדים פט"ז כז נב ופכ"ט כג כד. רבינו ירוחם מיישרים נתיב כ ח"א-ח"ב, כלבו פג.

²⁴ נלמד במכילתא משפטים (פרשה כ) ממה שנאמר (דברים כב ב): "ואם לא קרוב אחיד אליך ולא ידעתו", ור"ל שאם אינו מכירו יכניסה לביתו עד שידרשנו.

²⁵ רמב"ם הלכות גזלה ואבדה פרק יד הלכה א, ונלמד ממ"ש (דברים שם ג) "וכן תעשה לכל אבדת אחיד". גמ' שם. ועי' ירושלמי שם פ"ה ח"ח להשב אבדה השב תשיבם, ועי' שדה יהושע שם שפי' שר"ל מהשב תשיבם הו"א דוקא שור ושה שע"ז מוסב תשיבם ולכן משמיעה לנו המשנה שהוא הדין לכל והלימוד מכלל אבדת אחיד כהבבלי.

²⁶ ונפסק ברמב"ם פ"א ה"ב.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ח. לחסימה

כל המונע²⁷ הבהמה²⁸ מלאכול בשעת מלאכה, לוקה²⁹, שנאמר (דברים כה פסוק ד) לא תחסם שור בְּדִישׁוֹ. אחד שור ואחד כל מיני בהמה וחיה ועוף³⁰ בין טמאים בין טהורים³¹ ואחד חרישה ואחד כל שאר מלאכות של גדולי קרקע, ולא נאמר שור בְּדִישׁוֹ³² אלא בהווה שהשור רגיל לעסוק בדישו ולאכול ממנו.

אחד החוסם³³ אותה בשעת מלאכה, ואחד החוסם אותה מקודם ואפילו חסמה אחר ועשה בה מלאכה והיא חסומה, אפילו חסמה בקול³⁴, שכשהיתה שוחה לאכול היה גוער בה³⁵ שלא תאכל לוקה.

ט. לכלאים

²⁷ שו"ע חו"מ סי' שלח סעי' ב וסמ"ע ס"ק ו

²⁸ עיין בר"א מזרחי דברים שם שמאחר שהזהירה תורה שלא למנוע את הבהמה מלאכול, מכלל שמצוה להניחה לאכול. ועי' מנחת חינוך תקצו אות ט ואות יג שעובר אף בעשה, לפי שהוקש נחסם לחוסם והיינו שדינה כפועל שמחוייב בעשה להניחו לאכול. ועי' ריטב"א ב"מ צ א ד"ה מיעבר, שאין בחסימה עשה אלא לאו בלבד. ועי' חו"י רבינו חיים הלוי מעילה פ"ח ה"ב לחלק בין אכילת פועל, שהוא משום זכות ממון, לאכילת בהמה שאינה אלא משום הלאו, וכע"ז בתורת האהל למהרי"ל דיסקין, ח"א עמ' כ, שאע"פ שנחלקו בפועל אם משלו הוא אוכל או משל שמים, עי' ב"מ צב ע"א, בבהמה לד"ה משל שמים אוכלת.

²⁹ עיין בראב"ד בשמ"ק ב"מ לב ע"ב ד"ה תדע, וההשלמה שם. ובמושב זקנים לבעלי התוס' דברים שם, שאיסור חסימה הוא משום צעב"ח וצער בעלי חיים דאורייתא. ולהסוברים שאינו מן התורה אין איסור חסימה משום צער, אלא שהשור אוכל מדישו, הואיל ומחנה יחנה ועי' חינוך מצוה תקצו כע"ז מרשי המצוה לחלק לה חלק מיגיעתה כו'. ועי' שו"ת חת"ס חחו"מ סי' קפה, שלולא איסור חסימה לא היה בזה משום צעב"ח כיון שהוא לצרכינו, ועי' בארוכה בבאור הר"י פרלא לסהמ"צ רס"ג עשה כג

³⁰ ועיין במנחת חינוך שם אות א שתמה אמאי השמיטוהו הרמב"ם והשו"ע

³¹ עיין מנחת חינוך שם אות א לדעת התוס' ב"ק נה ע"א ד"ה אתיא. שכתב שהיות הים לא נתרבו

³² ואע"ג דילפינן מדישו דמותר לאכול מן התלוש עד גמר מלאכת האחרון שבה המחייב במעשר מ"מ מדפרט הקרא יותר משאר דברים תלושים שאינם נגמרים למעשר אמרינן דדיבר הכתוב בהווה (סמ"ע שם)

³³ שו"ע ונו"כ שם ג

³⁴ ועיין בשיטה מקובצת ב"מ צ ע"ב בשם ר' יהונתן שם שפירש "אי נמי זיווג פרה וחמור שנתן העול בצואריהם והיה הקמה והדיש מזומן לדוש לפנייהם וכשצעק להם נכנסו בגרן ודשו" וכן משמע ברמב"ן שם וז"ל "והא נמי דבורא דאתי לידי מעשה הוא דהא חסים לה לפרה ומחמת חסימתו אינה אוכלת ומתנהגת בקול שלו ודמי למימר"

³⁵ רש"י בב"מ צ ע"ב ד"ה חסמה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

המרכיב³⁶ זכר³⁷ על נקבה שאינו מינו, בין בבהמה, בין בחיה ובעוף, בין טמא ובין טהור³⁸, ואפילו במיני חיה שבים, ובשרצים שביבשה³⁹, ששייך בהם הרבעה, הרי זה לוקה מן התורה בכל מקום, בין בארץ בין בחוצה לארץ, שנאמר (ויקרא יט פסוק יט) בְּהֶמְתָּךְ לֹא תִרְבֶּיעַ פְּלִאִים. ואחד בהמה חיה ועוף שלו, או של חברו. ואינו לוקה עד שיכניס בידו כמכחול בשפופרת, אבל אם העלם זה על זה בלבד, או שעוררן בקול מכין אותו מכת מרדות⁴⁰.

וכן המרביע⁴¹ חיה בבהמה או הבמה בחיה ואפילו חיה שבים בחיה שביבשה הרי זה לוקה מן התורה.

י"א⁴² שכל העושה מלאכה בשני מיני בהמה, אחד שור וחמור ואחד כל שני מינין, או חיה או עופות, או כל בעל חי⁴³, כאחד, אפילו אם שניהם טהורים או שניהם טמאים, לוקה מן התורה, שחיה בכלל בהמה אפילו בחוץ לארץ שנאמר (דברים כב פסוק י) לֹא תִתְּרֹשׁ בְּשׂוֹר וּבַחֲמֹר יַחְדָּו.

וי"א⁴⁴ שאינו חייב אלא אם היה אחד מהן מין טהור והשני מין טמא, בין בהמה עם בהמה, כחזיר עם הכבש, או חיה עם חיה כיחמור עם הפיל, או חיה עם בהמה ככלב

³⁶ רמב"ם כלאים פ"ט ה"א שו"ע יו"ד רצו סעי' א ב

³⁷ לפי דעתי אף המרביע זכר על זכר, דוה שייך ג"כ בבהמה כמבואר בע"ז בפרק אין מעמידין כ"ב ע"ב, ג"כ לוקין עליו, ולדעתי אורחא דמילתא נקט הרמב"ם ז"ל. (מנחת חינוך מצוה רמד אות ב)

³⁸ דגול מרבבה ורעק"א ויד אברהם יו"ד רצו סעי' א דלא כדמשמע מהש"ך ס"ק א שאינו נוהג לדעת הרמב"ם אלא בטהורה על טמאה

³⁹ ציון ההלכה שם ס"ק י

⁴⁰ שאינו אלא איסור דרבנן שלא אסרה תורה אלא אם כן עושה מעשה ממש וכמש"כ בכס"מ ור"י קורקום כאן וכן בט"ז שם ס"ק א וכן הוא במאירי ב"מ צא ע"א ודלא כפרישה דס"ל דאיסורו מן התורה

⁴¹ פרישה יו"ד סי' רצו

⁴² שור ושו"ע יו"ד סי' רצו סעי' י כ"ד הרא"ש בהלכות כלאים סוף סי' ה והסמ"ק מצוה קע

⁴³ בב"ק נד ע"ב ועיין מנחת חינוך מצוה תקנ שתמה אמאי השמיטו הרמב"ם ועיין הגהות רע"א בשו"ע שגם בבן פקועה או בהמה שנשחטה ומפרכסת שייך בהם לאו זה

⁴⁴ רמב"ם כלאים פ"ט ה"ז וה"ח ובתשובת הרא"ש כלל ב' סי' ט"ז הקשה להרשב"א קושיא עצומה על הרמב"ם מחולין ע"ט ע"א דמבואר שם דר' אבא אמר ליה לשמעיה אי מעיילת לי כודנייתא (פרידה עיין רש"י בב"מ צז ע"א) בריספק (עגלה שהיה רוכב בה) עיין להנך דדמי להדרי (באזנים ובזנב) (עיין ל"ת ריו) משום מנהיג בכלאים) וכו', ואמרינן שמע מינה דס"ל סימנין דאורייתא, עיין רש"י שם ע"ב ד"ה וסימנין דאורייתא, דאי סימנין דרבנן היאך נוכל לסמוך באיסור על סימנין, ואי טמאה עם טמאה ליכא אלא איסור דרבנן שפיר יכול לסמוך על סימנין אף שהם דרבנן, כיון שהאיסור רק מדרבנן, ולא זכינו לתשובתו. ועיין בסמ"ג מצות לא תעשה רפ"ב שמביא ראיה לדעת הרמב"ם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

עם העז, או צבי עם החזיר וכיוצא בהם, על כל אלו. ומדברי סופרים שני מינין שהן כלאים בהרבעה, אסורים לחרוש בהן כאחד, ולמשכן ולהנהיגן, ואם עשה בהן מלאכה כאחד או משך או הנהיג מכין אותו מכת מרדות.

י. ולשבת

אסור להוציא⁴⁵ משא⁴⁶ על הבהמה בשבת שנאמר (שמות כג פסוק יב) וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וַחֲמֹרְךָ וַיִּנָּפֹשׂ בֶּן אִמְתֶּךָ וְהַגֵּר, אחד שור וחמור ואחד כל בהמה חיה ועוף⁴⁷, ואם הוציא על הבהמה אף על פי שהוא מצווה על שבתתה, אינו לוקה לפי שאיסורו בא מכלל עשה⁴⁸, לפיכך המחמיר אחר בהמתו בשבת והיה עליה משאוי פטור.

יא. גבי מעשר ... מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע

כבר התבאר במסכת נזיר דף לה: שאחר⁴⁹ שמפרישין מעשר ראשון בכל שנה מפרישין מעשר שני שנאמר (דברים יד פסוק כב) עֶשֶׂר תַּעֲשֶׂר אֶת כָּל תְּבוּאַת יִרְעָךָ, ובשנה שלישית וששית לאחר שנת השמיטה מפרישין מעשר עני חלף מעשר שני ובשביעית עצמה הכל הפקר ואין בה תרומות ומעשרות.

⁴⁵ רמב"ם הלכות שבת פרק ב הלכה א שו"ע ונו"כ או"ח שה א

⁴⁶ בדבר שאינה משתמרת בו הוי משוי ואסור ולכן דוקא כשתצא במה שהיא שמירה יתירה לפי ענינה דלאו אורחא בהכי ג"כ בכלל משוי הוא ואסור ולכן דוקא כשתצא בדבר שהוא לה לשמירה הוי תכשיט ואורחא והרי הוא כמלבוש לאדם ולא משוי הוא. מ"ב שם א וכל דבר שמונח על הבהמה לשומרה מפני הקור או כל צער אחר, וכן שמירה על נקיון צמרה, נחשב לתכשיט. כמו כן גם דבר המונח עליה כדי שלא תברח ותאבד, אף על פי שאם תברח מהבעלים יהיה הדבר למובתה, וכגון צבי ואיל, נחשב לשמירה. כמבואר בשו"ע והו"כ שם בס' שה ומ"ב שם ועיי"ש משנה אחרונה אות יט

⁴⁷ בביאור הלכה סימן רמו סעיף ג ד"ה שביתת בהמתו בשם רעק"א בהגהות לשו"ע סימן רמו סעיף ג. כתב, שגם על דגים ומיני בעלי חיים שבים יש דין של שביתת בהמתו וכמבואר בתוס' כאן דף נה. ד"ה המנהיג. אך עיין בכלי חמדה פרשת יתרו אות ו. שכתב שמלשון הרמב"ם משמע שאין איסור שביתת בהמתו בדגים.

⁴⁸ יש מהראשונים והאחרונים (עיין כסף משנה פרק כ מהלכות שבת הלכה ג בשם הר"ן. ריב"ש סימן כ"ד. פמ"ג משבצות זהב סק"א חידוש כן בדעת הש"ך והלבוש. וכ"כ רש"י בעבודה זרה דף טו ד"ה גזרה. ועיין באלהיה רבה כאן שתמה על הלבוש. ועיין מנחת חינוך סוף מצווה לב "שביתת בהמתו עבדו ובנו" אות ז ואות ח.) שכתבו כי יש בזה גם איסור לאו. ומכל מקום לכולי עלמא אין לוקים על זה, משום שאין לוקים על מעשה של אחרים.

⁴⁹ רמב"ם הלכות מעשר שני ונמע רבעי פרק א הלכה א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

מעשר שני⁵⁰ נאכל לבעליו לפנים מחומת ירושלים שנאמר (שם פסוק כג) וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשֵׁכֶן שְׁמוֹ וְגו', ונוהג בפני הבית ושלא בפני הבית, אבל אינו נאכל בירושלים אלא בפני הבית⁵¹.

הרוצה⁵² לפדות פירות מע"ש חוץ לירושלים שרוצה לחללן על המעות, פודה אותן בדמיהן⁵³ ואומר⁵⁴ הרי המעות האלו תחת הפירות האלו או הפירות האלו מחוללות על המעות האלו, ואם לא פירש אלא הפריש מעות בלבד כנגד הפירות דיו, ואינו צריך לפרש ויצאו הפירות לחולין, ויעלו המעות לירושלים ויוציאם שם שנאמר (שם פסוק כד) וְכִי יִרְבֶּה מִמֶּךָ תִּדְרֹךְ כִּי לֹא תוּכַל שְׂאתוֹ וְגו'.

אין נלקח⁵⁵ בכסף מעשר אלא מאכל אדם או משקה אדם שגידולו מן הארץ, או גידולי גידוליו מן הארץ, כגון הפרט המפורש בתורה⁵⁶ (שם פסוק כו) בַּבֶּקֶר וּבַצֹּאן וּבַיִין וּבַשֶּׁכָּר וְגו'. אבל מאכל בהמה אינו נלקח בכסף מעשר⁵⁷.

⁵⁰ רמב"ם שם פרק ב הלכה א

⁵¹ ואף על גב דקי"ל קדושה שני קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא כמש"כ רבנו בפ"א מתרומות ובפ"ו מבית הבחירה מיהו צריך שיהא מזבח בנוי שיוכלו להקריב עליו בכורות ואם אין מזבח בנוי א"א לאכול מע"ש אבל אם בנו מזבח אף בזה"ז אפשר לאכול מע"ש כמש"כ רבנו בפ"ו מביה"ב הט"ו. הו"א שביעית סי' ג' סק"ד ומעשה רוקח וכ"כ הטור ביו"ד סי' של"א וכ"ד ס' התרומה שהביא הכ"מ שהרי כ' שם בעצמו בסי' י' דדוקא כשבנה מזבח והוא כדעת רבנו וכ"כ בשמו בכו"פ פ"ו וצ"ע מה הקשה עליו הסמ"ג אבל ד' סה"ת צ"ע מטעם אחר שהרי כולנו טמאים וטמא אסור לאכל אפי' מע"ש טהור וכבר תמה ע"ז הב"ח ביו"ד סי' של"א ובס' ישועות מלכו וכנראה דס"ל דאיסור טומאת הגוף הוא ג"כ מפני שמטמא את המע"ש בשעת אכילה אבל אם לא הוכשרה אין איסור גם בטומאת הגוף וצ"ע וקצת סמך לזה מדרגתו בפ"ה דמע"ש מ"ב הא אם הפרישו בטומאה משמע דכל האיסור משום שמטמאו וע"ש במלאכת שלמה אבל ביבמות ע"ג ב' מכות י"ט ב' לכאן לא משמע כן וצ"ע. דרך אמונה ציון ההלכה שם ס"ק טו.

⁵² רמב"ם שם פרק ד הלכה א

⁵³ דאע"ג דמע"ש שוה מנה שחיללו על פרוטה מחולל ה"מ בדיעבד אבל לכתחלה אסור לעשות כן
⁵⁴ אבל במחשבה א"א לחלל מע"ש כ"כ בחזו"א דמאי סי' ט"ו סק"ה והוכיח זה מדברי הר"ש דבעי עסוקין באותו ענין מיהו י"א שדעת רבנו אינו כן וכ"כ במשנה ראשונה וישועות מלכו ועה"ש דלפ"ד רבנו סני במחשבה. דרך אמונה ציון ההלכה ס"ק ה.

⁵⁵ רמב"ם שם פרק ז הלכה ג - ה

⁵⁶ דרשי' כלל ופרט וכלל ונתת הכסף בכל אשר תאווה נפשך כלל בבקר ובצאן וביין ובשכר פרט ובכל אשר תשאלך נפשך חזר וכלל מה הפרט מפורש ולד ולדות הארץ וגידולי קרקע אף אני מרבה כל ולד ולדות הארץ וגידולי קרקע והעופות והדגים והציר של דגים והחגבים נקחין בכסף מעשר וי"א שאין לוקחין דגים וכ"ש ציר מכסף מעשר שאינן גידולי קרקע לפי שאין ניזונין מן הקרקע לבד. דרך אמונה שם טו.

⁵⁷ ולכן כל דבר שפטור מתרומה ומעשר מחמת שאינו אוכל אין ניקח בכסף מעשר כגון תמרות של תלתן ושל חרדל ושל פול הלבן ושל צלף והקפריסין של צלף שזרעו לזרע כמש"כ רבנו בפ"ב מתרומות ה"ד וכן השבת שזרעה לזרע אין ירקה נקנה בכסף מעשר כמש"כ רבנו שם ה"ה דפטור מתרומה מיהו דבר שראוי ע"י תיקון

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

לפיכך אין לוקחין בכסף מעשר מים ומלח⁵⁸ כמהין ופטירות לפי שאין גידוליהם מן הארץ, ולא פירות מחוברין לקרקע, ולא פירות שאינן יכולים להגיע לירושלים, לפי שאינן דומין לבקר וצאן.

אבל הדבש והביצים והחלב הרי הן כבקר וצאן, שאעפ"י שאינן גידולי קרקע הרי הן גידולי גידוליה.

למרות שבזמן הזה אינו יכול להעלות הנלקח בכסף מעשר לאוכלו בירושלים, י"א⁵⁹ שמדת חסידות שפודין מע"ש בזמן הזה בשוויו, כדרך שפודין אותו בפני הבית⁶⁰, והורו הגאונים שאם רצה לפדות שוה מנה בפרוטה לכתחלה בזה"ז פודה⁶¹, ויאמר הוא וחומשו יהא מחולל על פרוטה זו⁶² או על פרוטה ממטבע זה לא יהיה זה חמור מן הקודש ומשליך הפרוטה לים הגדול⁶³. ומנהגינו היום לייחד בתיבה א' או בכיס או בשאר מקום משומר, מטבע גדולה שיוכל לחלל עליה הרבה פעמים. ויחלל כל פעם על פרוטה ממנה וכשנתמלא המטבע יקח מטבע של פרוטה ויחלל המטבע הגדולה עליה, חוץ מפרוטה חמורה⁶⁴. והמטבע הקטנה ישליך לים, ולא יחזור לחללה על

אף אם תיקונו קשה כמו קור וכן כפניות שהן תמרים מדקל זכר שאין נגמר פריו לעולם אף שפטור ממעשר מ"מ ניקח בכסף מעשר כיון שראוי לתקנו אך אם אין עומד כלל לתיקון אף שאפשר לתקנו אין ניקח בכסף מעשר אא"כ תיקנו כמו לולבי זרדים והחרובין וכן עור אף שראוי לתקנו אין ניקח בכסף מעשר בפ"ע ויש להסתפק אם שקדים המרים נקחין בכסף מעשר הואיל ואפשר למתקן ע"י האור. דרך אמונה שם יא מהחזו"א מעשרות ב ס"ק ו

⁵⁸ שהמים אין גדלים מהקרקע והמלח ג"כ אדמה שרופה היא ואין זה גידולי קרקע ואפי' מים ומלח מעורבין יחד אין קוני

⁵⁹ רמב"ם שם פרק ב הלכה ב – ג

⁶⁰ שאז ה' אסור לפדות רק בשויו [וגם בבית שני שה' מדרבנן לפ"ד רבנו ספ"א דתרומות] ומ"מ בדיעבד גם בזמן הבית אם פדה שוה מנה על שוה פרוטה מחולל כמו בהקדש.

⁶¹ דמה שאסרו בזמן הבית הוא שלא יפסיד המע"ש ובוזה"ז שבלא"ה אין המע"ש נאכל מפני הטומאה אין כאן הפסד ומותר לכתחל

⁶² תוס' ב"מ נ"ד א' וכ"ה בתוס' הרא"ש שם ובתוס' שני' שמובא בשמ"ק וכן בתו' ר"ה ל"א ב' ד"ה וביקש וכן מנהגינו ע"פ מרן ז"ל וכ"ה בחזו"א דמאי סי' ג' סקט"ז ועי' בריטב"א ב"מ נ"ד א' בתי' בתרא דדעתו דא"צ לומר הוא וחומשו וכ"ג דעת הכו"פ פ"מ ומ"מ כ' הכו"פ דטוב לאומרו ועי' בקה"י לאאמור"ר זללה"ה זרעים סי' כ"ב הסבר על זה וראיתי בס' מנחת שלמה סי' ע"א סקב"ב דטוב שיכוין שמוסיף חומש רק על עיקר המעות ולא על החומשין וכדלק' פ"ה ה"ג ובדיעבד מהני גם אם לא כיון ע"ש וע"ל בפ"ט בצה"ל אות קי"ח בשם השאלתות. ציון ההלכה שם כב.

⁶³ אבל אם משליכה לשאר נהרות צריך שחיקה תחלה ולכן יקצצנה לשנים או לשלישה וישליך החתיכות לנהר או ישליכנה לבור עמוק שילך לאיבוד או ישחוק ויזרהו לרוח כדי שלא יבא לידי תקלה שישקול בה משקלות וכה"ג ובגבולות העיר העתיקה של ירושלים א"א לפדות את המע"ש אא"כ נטמא. דרך אמונה שם טז

⁶⁴ שראוי שישתדל כל אדם שיהי' לו במטבע שלו פרוטה מע"ש ודאי מדין תירוש ויצהר של מי שצמח בשדהו ובעל השדה חילל עליו שהוא החמור ביותר [וזה נקרא פרוטה חמורה] ואז יוכל לחלל עליו תמיד כל פחות מש"פ וכשנתמלא המטבע ומחללה על פרוטה אחרת יאמר פרוטה החמורה של מע"ש ישאר מע"ש והמותר מע"ש שבמטבע זה מחולל הוא וחומשו על מטבע השני כדי שיוכל אח"כ לחלל על מטבע זה פחות מש"פ, דרך אמונה פ"ה לד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

המטבע הגדולה, ומעתה המטבע הגדולה יצאה לחולין חוץ מהפרוטה החמורה, ויכול לחזור ולחלל עלי' עד שתתמלא.

יב. אדם מותר עם כולן לחרוש ולמשוך

מותר לעשות⁶⁵ מלאכה באדם ובבהמה או חיה כאחד כגון אדם שחורש עם השור או מושך עגלה עם חמור וכיוצא בזה שנאמר⁶⁶ (דברים כב פסוק י) לא תחרש בשור ובחמור יחדו. לא באדם וחמור או באדם ושור.

אדני השדה⁶⁷ – והוא יצור בצורת אדם המחובר בטבורו לאדמה, דינו כחיה טמאה ולא כאדם, ולפיכך המנהיגו עם בהמה או חיה⁶⁸ לוקה.

⁶⁵ רמב"ם כלאים פרק ט הלכה י

⁶⁶ אע"ג שלדעת הרמב"ם בעינן מין טהור עם טמא וא"כ אין חידוש בזה הו"א שאדם נחשב מין טמא כיון שלדעת הרמב"ם בשרו אסור בעשה באכילה

⁶⁷ כלאים פ"ח מ"ה

⁶⁸ ולדעת הרמב"ם דווקא טהורה כיון שאדני השדה הוא חיה טמאה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

